

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาได้แก่ ด้านความก้าวหน้า ($\bar{X} = 3.89$) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 3.88$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.86$) ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์การ ($\bar{X} = 3.84$) ด้านสภาพการทำงาน ($\bar{X} = 3.82$) ด้านเงินเดือน ($\bar{X} = 3.81$) ด้านสถานะทางอาชีพ ($\bar{X} = 3.80$) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.79$) ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X} = 3.75$) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 3.67$) ด้านความก้าวหน้าในอนาคต ($\bar{X} = 3.66$) ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.61$) และด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.57$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมที่มีคุณภาพ ($\bar{X} = 4.11$)

รองลงมาได้แก่ ด้านแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.10$) ด้านการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.95$) ด้านการสร้างสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และศูนย์กลางวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X} = 3.93$) ด้านการพัฒนาทางด้านการเมืองและการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.75$) และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .763 ($R = .763$) ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถผันแปรต่อตัวแปรตาม หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ได้ เท่ากับ .582 ($R^2 = .582$) หรือ ร้อยละ 58.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความคาดเคลื่อนมาตรฐานของสมการถดถอยในการพยากรณ์ เท่ากับ 5.069 ($SE_{est} = 5.335$) และมีค่าคงที่ของสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 12.348 สร้างสมการถดถอยได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 12.3483 + .424 x$$

$$Z = \beta z$$

$$Z = .763 z$$

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการแจกแจงความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ที่มีค่าความถี่สูงสุด ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ความถี่ 17) รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ความถี่ 15) และข้อเสนอแนะที่มีความถี่ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมที่มีคุณภาพ (ความถี่ 5)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคามโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ

มากทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมั่นคงในงาน ด้านความก้าวหน้า ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์กร ด้านสภาพการทำงาน ด้านเงินเดือน ด้านสถานะทางอาชีพ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ด้านความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปราย เหตุผลได้ว่า

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ พนักงานได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน เรื่องความคิดและข้อเสนอแนะ ด้านความรับผิดชอบ มีการวางแผนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ด้านความก้าวหน้าได้รับการส่งเสริมให้ได้เข้ารับการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ด้านสภาพการทำงาน มีวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมืออยู่ในสภาพใช้งานได้ดี และสะดวกต่อการใช้งาน ด้านความมั่นคงในงาน ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญและสนับสนุนในการได้รับผลประโยชน์จากสวัสดิการ เช่น โบนัส ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน บุคลากรมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์กร ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการด้านบุคลากรและด้านอื่น ๆ เพื่อให้องค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จ ด้านความสำเร็จในการทำงาน พนักงานสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานได้ทันต่อเวลาและเหตุการณ์ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ การสั่งการและการมอบหมายงานของผู้บังคับบัญชามีความชัดเจน และด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาปกครองโดยใช้หลักเหตุผลและยึดหลักความยุติธรรม

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งณภา แสงมณี (2552 : 117) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ ในสังกัดภาค 6 ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ส่วนด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และเงินเดือนและค่าตอบแทน อยู่ในระดับมาก 2) ระดับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าระดับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ส่วนด้านความสัมพันธ์ที่ดีและการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ มี 6 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นโยบาย

และการบริหาร ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้า สภาพการปฏิบัติงาน และลักษณะงานที่ปฏิบัติ

2. การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมที่มีคุณภาพ ด้านแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการสร้างสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และศูนย์กลางวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ด้านการพัฒนาทางด้านการเมืองและการบริหารจัดการ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปราย เหตุผลได้ว่า

การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม อบต. สร้างชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและการ ได้รับความเป็นธรรมของประชาชนอย่างเสมอภาค จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจหาแหล่งเงินทุนให้เกษตรกร มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่ตำบล สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และศูนย์กลางวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการโดยการสร้างสนามกีฬาในชุมชนและจัดงบประมาณในการดำเนินการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ อบต. มีการส่งเสริมให้ประชาชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการทำเกษตรกรรมแบบไร้สารพิษ เพื่อให้เกิดอาชีพและรายได้แก่ประชาชนในชุมชน มีการจัดกิจกรรมเพิ่มพื้นที่สีเขียวในทุกตำบลในเขตจังหวัดมหาสารคาม เช่น การปลูกป่า ในการบริหารจัดการ อบต. มีการออกไปให้บริการพบปะประชาชนในพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาความต้องการของประชาชน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร มาคิน (2556 : 129) ได้ศึกษาเรื่องทรัพยากรทางการจัดการ 7M's ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า 1) ทรัพยากรทางการจัดการ 7M's ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหา

น้อย ดังนี้ ด้านแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาทางด้านการเมืองและการบริหารจัดการ ด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และสังคมที่มีคุณภาพ ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ด้านการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐาน และด้านการสร้างสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และศูนย์กลางวัฒนธรรม ตามลำดับ 3) ทรัพยากรทางการจัดการ 7M's มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์สูงสุด 3 อันดับแรก ดังนี้ ทรัพยากรทางการจัดการ 7M's มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทรัพยากรทางการจัดการ 7M's มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์การ ด้านความรับผิดชอบ ด้านสถานะทางอาชีพ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้า และด้านความสำเร็จในการทำงาน มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปราย เหตุผลได้ว่า ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์การ อบต. ได้มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้องค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ พนักงานมีการวางแผนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ด้านสถานะทางอาชีพ พนักงานมีความรักและศรัทธาในอาชีพ และความรู้สึกรักว่าอาชีพนี้เหมาะสม ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ พนักงานได้รับผิดชอบงานที่มีลักษณะตรงกับความรู้ความสามารถของตนเอง ด้านความก้าวหน้า พนักงานได้รับการส่งเสริมให้ได้เข้ารับการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ และด้านความสำเร็จในการทำงาน บุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ ล่วงพ้นตามเวลาที่กำหนด

สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริย์ ไทรตระกูล (2553 : 53) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านเงินเดือนที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ได้แก่ ฐานเงินเดือนในระดับตำแหน่งที่สูงกว่าตำแหน่ง ในปัจจุบัน เป็นแรงดึงดูดให้ทำงานมากขึ้น เพื่อจะได้เลื่อนตำแหน่งและปรับฐานเงินเดือน แรงจูงใจที่มีอิทธิพลสูงที่สุดในด้านสวัสดิการ คือ สวัสดิการด้านค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับทำให้ รู้สึกว่าได้รับสิทธิพิเศษกว่าบุคคลที่ทำงานในองค์กรอื่นที่ไม่ได้รับสวัสดิการด้านค่ารักษาพยาบาล จึงรู้สึกอยากถอนแทนองค์กรด้วยการทำงานอย่างเต็มที่ ในด้านตำแหน่งงาน แรงจูงใจที่มีอิทธิพล สูงที่สุด คือ งานในตำแหน่งเป็นงานที่ท้าทายความสามารถ จึงเกิดความสนใจในงาน และตั้งใจ ทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ ด้านผู้บังคับบัญชา แรงจูงใจที่มีอิทธิพลสูงที่สุด คือ ผู้บังคับบัญชามความรู้ ความสามารถ และพร้อมช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา จึงรู้สึกต้องทำงาน อย่างเต็มความสามารถ ส่วนด้านสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานในการทำงาน แรงจูงใจที่มีอิทธิพลสูงที่สุด คือ สภาพแวดล้อมภายในของสำนักงาน มีความสะอาด ระบายร้อย และเหมาะสมกับการทำงานทำให้ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องทำงานอยู่ที่สำนักงาน

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า อบต. ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาการคมนาคม เช่น ถนนในชุมชน ควรมีการบำรุง ซ่อมแซมให้มีความสะดวกขึ้น การสร้างสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรมีการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ทุกระดับทุก ประเภท เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาในชุมชน การส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ อบต. ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ราษฎรทำเกษตรกรรมแบบไร้สารพิษ เช่น เกษตรอินทรีย์ การปลูกพืชปลอดสารพิษ เพื่อยกระดับสินค้าทางการเกษตร การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมที่มีคุณภาพ อบต. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ โดยการจัดฝึกอบรมอาชีพ ให้กลุ่มอาชีพ และผู้ที่สนใจ และควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ได้ตลอดปี

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keefler, And Grath (2000 : 177) ได้ทำการศึกษาเรื่องโครงการการจัดการองค์การที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่น พบว่า โครงสร้างพื้นฐานต้องตอบสนองความต้องการที่มีสูงของประชาชน ต้องมีการวางแผนให้สอดคล้อง ความปลอดภัย และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สิ่งที่ต้องพิจารณาในเรื่องการให้บริการ การปรับปรุงประสิทธิภาพ

ตามนโยบาย โดยองค์กรต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน การสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น สวัสดิการ และ ด้านองค์ความรู้ ลดขั้นตอนและค่าดำเนินการของนักลงทุน ช่วยสนับสนุนด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย ดังนี้

1.1 อบต. ควรมีการแก้ไขปัญหาการคมนาคมให้สะดวกขึ้น

1.2 อบต. ควรมีการส่งเสริมการกระจายอำนาจการศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในชุมชน

1.3 อบต. ควรส่งเสริมให้ราษฎรทำเกษตรกรรมแบบไร้สารพิษ

1.4 อบต. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการพัฒนาท้องถิ่น

1.5 อบต. ควรให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

1.6 อบต. ควรมีการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ น่ามอง

1.7 อบต. ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม